

Rapport over het te stichten Natuurreservaat

"Kranenveld" (bovenloop van de Strijper Aa met omgeving)

door Drs.G.Londo.

Ligging:

Het te stichten natuurreservaat ligt ten Zuiden van het dorp Leenderstrijp en ten Oosten van de boswachterij Leende en de Grote Heide in de gemeenten Leende en Maarheeze (zie kaart 4). Het betreffende topografische kaartblad 1:25.000 is 57 E- Valkenswaard.

Geologie en bodemgesteldheid.

Omtrent het ontstaan van het gebied vermeldt het rapport van de Stichting voor Bodemkartering over de bodemgesteldheid van het ruilverkavelingsgebied "Strijper Aa -Budel" (A.J.Krabbenborg, 1965) o.a. dat op het oude dekzand, dat in het Pleniglaciaal op het hoogterraszand van Rijn en Maas is afgezet, op vele plaatsen jong dekzand is afgezet. Dit vond plaats in twee perioden in het laat-glaciaal. Het jonge dekzand uit de laatste periode ligt als duidelijke ruggen in het terrein. In een warme tussenperiode in dit laat-glaciaal ontstonden ten gevolge van grote hoeveelheden neerslag grote erosiedalen in het dekzand, o.a. het dal van de Strijper Aa.

Betreffende de bodemgesteldheid blijkt uit de bodemkaart, behorend bij voornoemd rapport, het volgende. Op de hooggelegen dekzandgronden worden voornamelijk hoge en middelhoge humuspodzolen aangetroffen met plaatselijk duinvaaggronden (stuifzanden). Naar en in het beekdal gaan deze gronden over in lager gelegen zandgronden (gooreerd- en beekeerdgronden), terwijl in de bovenloop ook veengronden (vlietveen- en eerdveengronden) en plaatselijk (in het ontgonnen Goor)moerige gronden (broekeerdgronden) voorkomen. Meer stroomafwaarts (ten noorden van de Strijperheg) domineren in het beekdal de lage tot zeer lage enkeerdgronden, die ontstaan zijn ten gevolge van de eeuwenlange agrarische cultuur ter plaatse.

Landschap.

Hoe het landschap er vroeger, en ook nog in het begin van deze eeuw uitzag blijkt onder andere uit het topografisch kaartblad 724 - Soerendonk, dat in 1928 is uitgegeven, (kaartblad verkend in 1917 en herziening in 1922)

In het grootste deel van het beekdal werd toen (zie kaart1) een zeer kleinschalig heggenlandschap (B op de kaart) aangetroffen, waarin kleine per-

celen grasland en akker van elkaar worden gescheiden door elzenhagen. Meer bovenstrooms kwamen grote broekboscomplexen (M) voor. Langs het beekdal waren grote oppervlakten vochtige heide (Hv) aanwezig met daarin vennen (o.a. de Klotvennen, het Turfwater en het Goor)daarbuiten lag de hoger gelegen heide (Hd).

In de laatste halve eeuw hebben zich het gebied grote veranderingen voltrokken. Van de heidevelden is verreweg het grootste deel ontgonnen of bebost en vele vennen, o.a. het Goor, zijn verdwenen door ontginning en ontwatering. Het landschapstype Hv is het sterkst in oppervlakte verminderd. Wat van dit type niet ontgonnen werd is voor het overgrote deel sterk veranderd ten gevolge van de eutrofiërende invloeden vanaf de hoger gelegen gronden.

Het CRM reservaat Soerendonkse Goor bestaat momenteel grotendeels uit voedselrijke moeras- en broekbosvegetaties doch in 1922 bestond het geheel uit vochtige heide met relatief voedselarme (mesotrofe) vennen!

In het beekdal is een duidelijke schaalvergroting opgetreden. Er zijn grotere graslandpercelen en akkers ontstaan en ook grotere aaneengesloten boscomplexen. Het aantal elzenhagen is sterk verminderd. Op kaart 2 zijn de hedendaagse landschapstypen nader aangegeven.

Globale vegetatiebeschrijving van het gebied.

Van de heidevegetaties werden alleen enige stukjes vochtige heide onderzocht op de overgang van droge heide naar het voedselrijke beekdal. De overige (meestal droge) heide vegetaties alsmede de hierin gelegen vennen werden buiten beschouwing gelaten. Slechts op drie plaatsen van geringe oppervlakte in het Zuiden van het gebied bij het CRM-reservaat het Soerendonkse Goor (de plaatsen 6, 7 en 8 op kaart 5) is deze oorspronkelijke gradiënt nog aanwezig.

Hier gaat de droge heide (Calluno-Genistetum over in de dopheidegemeenschap Ericetum tetralicis), waarin veel gagelstruweel (Myrecetum gale) voorkomt. In de sphagnum-rijke variant van het Ericetum, en ook wel onder het gagelstruweel, groeit ter plaatse zeer abundant de beenbreek (Narthecium ossifragum). Deze in ons land zeldzame soort is in het onderhavige gebied uitsluitend tot deze plaatsen beperkt!

Op nog lager gelegen delen is plaatselijk Sphagnetum aanwezig alsmede enkele zeer ondiepe poelen met onder andere Sphagnum cuspidatum en een kleine vorm van de waterlelie (Nymphaea alba). Op plaats 7 is deze vochtige heide - en gagelvegetatie plaatselijk geeutrofiëerd vanuit het er naastliggende weiland en op plaats 6 door het water van de ricolbeek. In het gagelstruweel komt daar

onder andere veel grote egelskop (*Sparganium erectum*) voor. In de vochtige heide ten zuidwesten van de Strijperheg (plaats 3) werd onder andere veel klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*), blauwe zegge (*Carex panicea*) en bruine snavelbies (*Rhynchospora fusca*) aangetroffen.

Het moerasbos van het Soerendonkse Goor waaraan het voornoemde gagelstruweel grenst, bestaat voor een groot deel uit berkenbroek (*Betuletum pubescentis*) op recent verdroogde bodem, waarin het pijpestrootje (*Molinia coerulea*) domineert. Als overblijfselen van een natter verleden komen plaatselijk nog facies van snavelzegge (*Carex rostrata*) voor. Op de drassiger en voedselrijker bodem domineert een struweel of laag bos van grauwe wilg (*Salix cinerea* en de bastaard van grauwe- en geoorde wilg (*S. X multinervis*) met hier en daar wat zwarte els (*Alnus glutinosa*) terwijl er ook grote rietmoerassen voorkomen. In deze rietmoerassen komen onder andere drijftilvegetaties voor met waterdrieblad (*Menyanthes trifoliata*), cyperzegge (*Carex pseudocyperus*) en waterscheerling (*Cicuta virosa*). Verder werden er onder andere de volgende soorten aangetroffen: holpijp (*Equisetum fluviatile*), moeraswederik (*Lysimachia thyrsoflora*), wolfspoot (*Lycopus europaeus*), klein kroos (*Lemna minor*), Melkeope (*Peucedanum palustre*) grote boterbloem (*Ranunculus lingua*), liesgras (*Glyceria maxima*), en pluimstruisriet (*Calamagrostis canescens*). De huidige moerasvegetaties zijn dus duidelijk eutroof. De oorspronkelijke mesotrofe vegetaties van het Goor zijn dus behalve ontwaterd ook sterk geeutrofiëerd.

Evenzo is dat het geval met het vroegere turfwater, (bij plaats 4 op kaart 5) toentertijd eveneens mesotroof, waar nu de sterk vervuilde rioolbeek doorheenloopt.

Deze beek is in dit gebied omzoomd door uitgestrekte vegetaties van liesgras, riet (*Phragmites communis*) en grote lisdodde (*Typha latifolia*) met daarin soorten als gele lis (*Iris pseudacoris*), waterzuring (*Rumex aquatica*) en bitterzoet (*Solanum dulcamara*). Ook het wilgenstruweel en broekbos hebben hier een zeer eutrafente ondergroei. De slangenwortel (*Calla palustris*), die in het gebied volgens een mededeling van een inwoner uit Maarheeze voorkwam, werd er niet meer aangetroffen.

Ter documentatie werd door een medewerker van twee gedeelten van de eutrofe moerasvegetaties (zie plaatsen 4 en 5) een vegetatiekaart vervaardigd. Wat meer stroomafwaarts verenigen zich de rioolbeek en een smal waterloopje uit het Soerendonkse Goor tot de Strijper Aa. Hierbij voegt zich iets noordelijker nog een waterloop, die uit het ontgonnen Goor afkomstig is. De bos- en struweelvegetaties in dit deel zijn ongeveer gelijk aan de reeds hierboven beschrevene.

Plaatselijk komt veel stijve zegge (*Carex hudsonii*) in het wilgenbroek voor. Verder stroomafwaarts wordt de zwarte els talrijker en treden Gelderse roos (*Viburnum opulus*) en vogelkers (*Prunus padus*) meer op. Vooral ten noorden van de Strijperheg komt veel elzenbroek voor, voornamelijk behorend tot de gezelschappen *Carici elongatae* - *Alnetum* (elzenbroek met uitgerekte zegge), *Irido* - *Alnetum* (elzenbroek met gele lis) en *Macrophorbio* - *Alnetum* ("ruig" elzenbroek met veel hoogopschietende kruiden; o.a. komen hierin ook vaak facies van pluimstruisriet en van de grote brandnetel voor). Dikwijls domineert smele (*Deschampsia caespitosa*) in de kruidlaag van vele broekbossen.

Ter hoogte van de Dolingerputten en de Dijkse Velden en ook verder stroomafwaarts, komt plaatselijk adderwortel (*Polygonum bistorta*) in en langs de broekbosjes en langs vochtige wegbermen voor. Het soortenrijkste bos wordt aangetroffen vlak ten zuiden van Leende (plaats 1).

Op de hogere delen groeit beuken-eikenbos (*Fago-Quercetum*) en op de lagere delen broekbos, o.a. *Macrophorbio-Alnetum*. Onder andere kwamen daar bosbies (*Scirpus sylvaticus*), adderwortel en bosanemoon (*Anemone nemorosa*) voor. Vele bosjes in het stroomdal hebben hun botanische waarde verloren ten gevolge van de populierenteelt. De oorspronkelijke boskruidenvegetatie maakt hierdoor plaats voor een brandnetelrijke weidegrassenvegetatie. In een eiken-berkenbosje (*Querco-Betuletum*) werd de in het zuiden van ons land zeldzaam voorkomende rode bosbes (*Vaccinium vitis-idaea*) aangetroffen (plaats 2).

geheel niet/

Schraallanden, die vroeger in het beekdal voorkwamen, werden in het meer aangetroffen. Alle hooi- en weilanden in het onderzochte gebied zijn sterk bemest en hebben botanisch een vrij geringe actuele waarde. Dominerende soorten zijn ruw beemdgras (*Poa trivialis*), witbol (*Holcus lanatus*), kruipende boterbloem (*Ranunculus repens*), Beemdgras (*Poa pratensis*), witte klaver (*Trifolium repens*) geknikte vossestaart (*Alopecurus geniculatus*), en Engels raaigras (*Lolium perenne*). Een reeks graslanden in het ontgonnen Goor zijn ten gevolge van de hoge grondwaterstand niet meer in cultuur; twee percelen dragen een ruige moerasvegetatie met veel pitrus en de twee meest westelijke percelen zijn reeds met wilgenstruweel (voornamelijk grauwe wilg) begroeid.

Ook de akkers hebben een vrij geringe botanische waarde. Korenbloem (*Centaurea cyanus*), gele ganzenbloem (*Chrysanthemum segetum*) en smalbladwikke (*Vicia sativa* ssp. *angustifolia*) komen er veel in voor, en plaatselijk ook de klapproos (*Papaver rhoeas*), doch zeldzame akkeronkruiden werden niet aangetroffen.

De Begrenzing van het Reservaat.

In het algemeen is het voor het conserveren van de zo kwetsbare beekdallandschappen met bijbehorende vegetatietypen van het grootste belang, dat de bovenloop en de hogere gronden langs het beekdal ook als reservaat verworven en beheerd worden. Er zijn in ons land vele voorbeelden te vinden van laag gelegen gronden, onder andere in beekdalen, die hun botanische waarde voor een belangrijk deel verloren doordat aangrenzende hoger gelegen gronden ontgonnen en bemest werden.

Wanneer men een geëutrofeerd beekdal weer zoveel mogelijk in de vroegere toestand wil herstellen, dient men te beginnen met de aangrenzende hogere ontginningsgronden in eigendom te verwerven en te verschralen. Derhalve is het van zeer groot belang om de percelen bouw- en grasland ten westen en ten zuiden van de Strijperheg en de Goorsche Putten, alsmede die ten zuiden van het Soeren-donkse Goor in het reservaat op te nemen. Men verkrijgt hierdoor tevens één groot natuurgebied dat aansluit bij de boswachterij Leende en de Grote Heide.

Ook is het dan mogelijk om de gradiënt tussen deze hogere gronden en het beekdal, waaraan het gebied vroeger zijn grootste natuurwetenschappelijke waarde te danken had, weer zoveel mogelijk in de oude luister te herstellen.

Ten oosten van het beekdal zijn de omstandigheden minder gunstig voor uitbreiding van het reservaat omdat daar grotere oppervlakten ontgonnen zijn. Het in eigendom hebben van één groot bovenstrooms natuurgebied brengt tevens het belangrijke voordeel mee dat de waterhuishouding hierin zodanig geregeld kan worden, dat dit voor de natuurlijke rijkdom het gunstigst is. Wanneer zich in een natuurgebied grote landbouwenclaves bevinden, waarvan landbouwkundig gezien de afwatering slecht is, zal men moeilijk kunnen ontkomen aan de aanleg van ontwaterings-systemen, die nadelig voor het reservaat zijn.

Deze landschappelijk-oecologische redenen zijn wel de voornaamsten, die geleid hebben tot wijziging van de grenzen zoals die indertijd door de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Voorlopige Natuurbeschermingsraad werden voorgesteld. Het gehele reservaat is als het ware van noord naar zuid "verschoven". Hierdoor ligt het verder van het dorp Leenderstrijp af, wat vanuit natuurbeschermingsoogpunt gunstiger is. Ofschoon een veel geringer deel van het hegenlandschap in het reservaat opgenomen zal worden, dan eerst het geval zou zijn, weegt volgens het RIVON dat verlies ruimschoots op, tegen de winst in het zuiden van het gebied.

Daar komt bij dat men meer benedenstrooms niet kan ontkomen aan een kanalisering van de Strijper Aa en een daarmee gepaard gaande ontwatering van het beekdal. Daardoor zullen in het gebied vlak ten zuiden van Leenderstrijp de hydrobiologische en botanische waarde aanzienlijk achteruitgaan en heeft het weinig zin het reservaat in deze richting sterk uit te breiden. Wel wordt voorgesteld om het reservaat in het noorden iets uit te breiden met een stuk heggenlandschap (I op kaart 4) waarin een nieuwe meanderende loop van de Strijper Aa gegraven kan worden, ter vervanging van een meer benedenstrooms deel van de beek. Volgens (Mondelinge mededeling) van Drs. Moller Pillot is namelijk het deel van de Strijper Aa tussen Leenderstrijp en Leende in hydrobiologisch opzicht het belangrijkste, hetgeen o.a. veroorzaakt wordt door de vele meanders in de beek.

Daar er geen kans is, dat dit deel van de loop gespaard zal blijven is de enige mogelijkheid om diverse in ons land zeer zeldzaam geworden waterorganismen voor de ondergang te behoeden een nieuw milieu te scheppen in een meer bovenstrooms deel van de beek, waar deze door het heggenlandschap (niet door bos) stroomt.

Dit zou het beste in uitbreiding I (en eventueel ook in VI en VII) gerealiseerd kunnen worden.

Andere voorgestelde uitbreidingen zijn eveneens op kaart 4 aangegeven en zijn genummerd (met romeinse cijfers) in volgorde van belangrijkheid. Bij de bepaling hiervan is niet zozeer gelet op de actuele als wel op de potentiële natuurwetenschappelijke waarde.

Uitbreiding II geeft mogelijkheden om ook op venige bodem gradiënt-situaties te herstellen; in het gebied liggen namelijk meestal zandgronden op de overgang van hoog naar laag. Uitbreiding III dient als bufferzone tussen cultuurgronden en het reservaat Soerendonkse Goor. De uitbreidingen IV en V zijn gelegen op de overgang tussen hoge zandgronden en het beekdal en zijn belangrijk uit oogpunt van milieubouw.

De percelen VI en VII, beiden behorend tot het heggenlandschap, kunnen een waardevolle noordelijke afronding van het reservaat vormen. Indien zulks wenselijk of noodzakelijk is in verband met de aan te leggen vloeiveide ter zuivering van de rioolbeek zou het reservaat nog een kleine zuidelijke uitbreiding kunnen ondergaan opdat een groter deel van de bovenloop van deze beek dan binnen het reservaat komt te liggen.

Plan voor het toekomstige landschap.

Zoals uit het voorgaande reeds min of meer duidelijk geworden zal zijn is het niet de bedoeling om het huidige landschap in zijn geheel te handhaven. Met name de jonge ontginningsgronden zijn zowel landschappelijk als natuurwetenschappelijk weinig belangrijk en kunnen beter tot waardevoller milieu- en landschapstypen omgevormd worden, te meer daar de omgeving van het reservaat na de ruilverkaveling nog veel sterker het karakter van een jong ontginningslandschap zal krijgen. Dit houdt niet in dat het landschap geheel gerestaureerd dient te worden in de toestand van een halve eeuw geleden. Indien men bijvoorbeeld zou proberen het Goor in de vroegere toestand te herstellen door daar de waterstand aanzienlijk te verhogen zal men ongetwijfeld bedrogen uitkomen omdat sindsdien het milieu zo veranderd is dat zich daar geen mesotrofe venvegetaties meer zullen ontwikkelen. Een veel betere kans op dergelijke vegetatietypen heeft men wanneer daartoe in de gradientgebieden nieuwe milieu's worden gecreëerd (zie hoofdstuk over de waterhuishouding). Omdat de meest waardevolle vegetatietypen zich zullen ontwikkelen in de voedselarme sfeer in de gradientgebieden zal de waarde van het reservaat het grootst zijn wanneer hier de ontginningsgronden tot vochtige heide met vennen en tot schrale graslanden omgevormd worden. Door hier dus een deel van de graslanden te handhaven en te verschrallen verkrijgt men meer afwisseling in landschap en milieu dan wanneer alles tot vochtige heide teruggevormd wordt.

Op kaart 3 staan de toekomstige landschapstypen nader aangegeven. Waar sprake is van Hv of van S dient men, vooral bij de grotere complexen, te bedenken dat dit een globale indeling is. In de praktijk verdient het aanbeveling, zowel om landschappelijke als om natuurwetenschappelijke redenen, om een kleinschaliger landschap na te streven door in de vochtige heiden plaatselijk perceeltjes schraalland en in de grotere schraallandcomplexen plaatselijk stukjes heide, ruigte of broekbos te creëren of te handhaven. De hoger gelegen jonge ontginningsgronden in het zuiden van het reservaat dienen grotendeels tot drogere heidevegetaties omgevormd te worden en plaatselijk tot schraalland en vloeuweide. Ook heeft men hier eventueel mogelijkheden om kunstmatige vennen te creëren, hetzij kunstmatig, hetzij door plaatselijk (uiteraard gecontroleerde) uitstuiving te laten plaatsvinden.

Alle overige landschapstypen dienen behouden te worden.

Waterhuishouding en te creëren waterlopen, vennen en vloeiveiden.

Het gehele gebied, en vooral het Goor met omgeving, heeft vroeger een hogere grondwaterstand gehad. Omdat de huidige vegetatie zich aan de verlaagde grondwaterstand heeft aangepast dient deze in het reservaat niet verhoogd te worden. Wel zullen in de te verwerven gronden, bijvoorbeeld in het Goor, door het dichten van greppels plaatselijk geringe grondwaterstijgingen optreden. Dit is daar geen bezwaar, omdat zich daar toch een nieuwe evenwicht in de vegetatie moet instellen. Bovendien wordt door het dichten of laten dichtgroeien van greppels de afvoer van water meer in de tijd gespreid doordat de directe afvoer van regenwater minder en de kwel sterker wordt.

Een andere reden waarom waterstandsverhoging in het huidige reservaat niet dient plaats te vinden is de volgende. Momenteel wordt door de rioolbeek en door afwateringsgreppels vanuit bemeste weilanden vervuild en voedselrijk water in het Soerendonkse Goor aangevoerd, waardoor o.a. het vroegere ven Turfwater een nitrofiele vegetatie heeft gekregen. Door relief in het terrein is deze invloed beperkt gebleven, doch wanneer men de waterstand zou verhogen zou een veel grotere oppervlakte met het eutrofe water overspoeld worden hetgeen een sterk nivellerende en verarmende invloed op de vegetaties zal hebben.

Het reservaat dient echter in de toekomst niet sterker ontwaterd te worden dan het nu al is. Bestaande waterlopen in het reservaat dienen niet verbeterd (in cultuurtechnische zin) te worden. Nieuwe watergangen, uitgezonderd die t.b.v. het natuurbehoud zoals een nieuwe meanderende loop van de Strijper Aa, dienen niet in het reservaat gegraven te worden. Zo dient een nieuwe waterloop in het allernoordelijkste deel van het reservaat (a op kaart 5) niet te worden aangelegd. Ook dient nagegaan te worden of de aan te leggen waterloop vlak ten oosten van het noordelijke deel van het reservaat (b op kaart 5) geen verlaging van de grondwaterstand in het reservaat zal veroorzaken. Indien dit wel het geval is dient in samenwerking met de Cultuurtechnische Dienst naar een andere oplossing gezocht te worden die voor het reservaat gunstiger is. Beide voornoemde waterlopen staan aangegeven op het plan van wegen en waterlopen voor de ruilverkaveling Strijper Aa-Budel.

Waar men nattere milieutypen wil creëren is niet waterstandsverhoging, doch maaiveldverlaging (afgraving) de aangewezen methode. Dit kan men o.a. doen om geschikte milieu's te scheppen voor soorten en plantengemeenschappen die vroeger in het Goor voorkwamen. Momenteel komen namelijk is deze omgeving slechts vennen voor die midden in drogere heide liggen. Dit zijn min of meer

gesloten ecosystemen, ook wat hun waterhuishouding betreft, met hun daarvoor karakteristieke levensgemeenschappen. De vroegere vennen Turfwater en het Goor waren daarentegen geen gesloten ecosystemen doch hier was een dynamisch, stabiel evenwicht aanwezig tussen aan- en afvoer van water, mineralen en andere stoffen omdat deze vennen gelegen waren op de gradient tussen hoog en laag. In dergelijke milieu's komen de rijkste mesotrofe ven- en trilveenvegetaties tot ontwikkeling met o.a. soorten als draadzegge (*Carex lasiocarpa*), slijkzegge (*C. limosa*), slangenwortel (*Calla palustris*) en waterdrieblad (*Menyanthes trifoliata*). Slechts de laatste soort groeit nog plaatselijk in het Soerendonkse Goor. De grootste kans om dergelijke milieus opnieuw te creëren heeft men door nieuwe vennen te graven op de gradient. Daarbij kan men de variatie in milieutypen aanzienlijk vergroten door variatie in grootte en diepte van de vennen aan te brengen en ook door plaatselijk vennen, die iets verschillen in hoogteligging, d.m.v. een smal waterloopje met elkaar te verbinden. De kans is groot dat zulke te creëren vennen in het nu ontgonnen Goor een ander karakter zullen krijgen dan die in de meer westwaarts gelegen gradiëntgebieden vanwege de andere bodemsamenstelling. Een gedetailleerder plan voor de aanleg van deze vennen kan beter later gemaakt worden wanneer de hydrologie van het gebied nader is onderzocht en ook bekend is welke gronden nog aan het reservaat toegevoegd zullen worden.

De nieuwe loop van de Strijper Aa in het noordelijke deel van het reservaat dient zodanig gegraven te worden dat hier ook zoveel mogelijk variatie aan milieutypen ontstaat. In het algemeen dient de loop ondiep te blijven, doch plaatselijk kan de bodem wat uitgediept worden. Ook de breedte dient te variëren. Hierdoor ontstaan verschillen in troomsnelheid. Ook in de vorm en grootte van de meanders kan men variatie aanbrenge, hoewel deze in grote lijnen bepaald zullen worden door de stroomsnelheid, watercapaciteit en aard van de bodem. De nieuwe loop en het omgevende landschap dient men aan elkaar aan te passen. In het algemeen houde men de oevers van de buitenbochten steil en hoog; ten gevolge van afkalving zullen deze steil blijven en kunnen zo een geschikt biotoop voor ijsvogel en oeverzwaluw vormen. Het ligt in de verwachting dat dergelijk mensenwerk door de natuur spoedig bijgeschaafd zal worden en binnen niet al te lange tijd de meanderende beek een natuurlijk karakter zal hebben.

Deze nieuwe loop van de Strijper Aa zal alleen dan een in hydrobiologisch opzicht waardevol deel van het reservaat zijn, wanneer het water daarvan niet verontreinigd is. Het mag wel voedselrijk zijn, zoals ook het deel van de beek tussen Leenderstrijp en Leende voedselrijk is. Wel echter dient het

water van de rioolbeek gezuiverd te worden en dienst water, dat uit de landbouwgronden op dit deel van de Strijper Aa wordt geloosd, niet vervuild te zijn of zo'n gehalte aan herbiciden en insecticiden te bevatten dat daardoor de levenskansen van de beekflora en -fauna gevaar lopen. Dit heeft vooral betrekking op de waterloop die vanuit het ontgonnen Goor in de Strijper Aa uitmondt.

Momenteel wordt de rioolbeek, die in Belgisch gebied ontspringt en vervuild wordt, voor een deel gezuiverd door een ruige en botanisch weinig waardevolle moerasvegetatie in het vroegere Turfwater, dat nu een deel is van het staatsnatuurreservaat Soerendonkse Goor. De waarde van dit reservaat, evenals die van de Strijper Aa meer stroomafwaarts, zou vergroot kunnen worden door het water van de rioolbeek te zuiveren voor dit het beekdal ingaat. De mogelijkheid dient onderzocht te worden of dit gedaan kan worden door de bovenloop van de rioolbeek door vloeivelden te leiden. Behalve waterzuivering kan men hiermee tevens bereiken dat er nieuwe milieu's voor waardevolle vegetatietypen ontstaan. Vlak over de grens in België tussen Hamont en St. Huibrecht-Lille wordt namelijk voedselrijk en vervuild water uit het Schelde-Maaskanaal geleid door vloeiveiden die zijn aangelegd op van nature arme zandgronden. Hier zijn in de loop der tijd (deze weiden zijn ongeveer een eeuw geleden aangelegd) uiterst waardevolle vegetatietypen (hooilanden) ontstaan met o.a. vele waaronder zeldzame, zeggesoorten (o.a. de gele zegge, *Carex flava*), herfsttijloos (*Colchicum autumnale*), gewone sleutelbloem (*Primula veris*), keverorchis (*Listera ovata*), rietorchis (*Orchis praetermissa*), bosrus (*Juncus acutiflorus*) en slangelook (*Allium scorodoprasum*). De meest waardevolle vegetaties hebben zich daar ontwikkeld waar voedselrijk water via een greppelsysteem door de zandgronden wordt geleid, doch niet boven het maaiveld komt. Hier heeft men dus kunstmatig een toestand geschapen, die ook van nature wel voorkomt en waar dan vaak zeldzame soorten worden aangetroffen, namelijk die van een relatief voedselarme oppervlakte met voedselrijke kwel. Iets dergelijks als in België zou men in de bovenstrooms gelegen jonge ontginningsgronden (oorspronkelijk heide) kunnen creëren voor de rioolbeek. De natuurlijke rijkdom van dergelijke vloeiveiden zou men kunnen vergroten door verschillende patronen van begroeping toe te passen en door geringe geleidelijke hoogteverschillen tussen maaiveld en infiltratiewater te handhaven of aan te brengen. De plaats waar deze vloeiveiden zouden kunnen worden aangelegd is (globaal) op kaart 3 aangegeven.

De wegen in en langs het reservaat.

Wanneer de definitieve omgrenzing van het reservaat vast staat dient het wegenplan, dat door de Cultuurtechnische Dienst is opgesteld, opnieuw be- zien te worden. Geprojecteerde landbouwwegen, die dan binnen het reservaat komen te liggen, behoeven dan niet te worden aangelegd, tenzij dit voor de bedrijfsvoering in het reservaat (met name in het beekdallandschap) wenselijk is. Wel bestaat nu al bezwaar tegen de geprojecteerde landbouwweg c) krt.5 vlak ten westen van het noordelijke deel van het reservaat. Gezien de in het alge- meen grote veldbiologische waarde van bosranden dient hier geen weg vlak langs de bosrand aangelegd te worden. Deze dient meer westwaarts verplaatst te wor- den, bijvoorbeeld naar het tracé van de aan te leggen toeristische wandel- route. Ook dit tracé van de wandelroute dient nader bezien te worden wanneer de definitieve omgrenzing van het reservaat vast staat. In het reservaat die- nen geen wegen verhard te worden, tenzij dit voor de bedrijfsvoering noodza- kelijk is. Geadviseerd wordt om in dergelijke gevallen zoveel mogelijk een z.g. halfverharding (bijvoorbeeld leem) toe te passen.

Volgorde van verwerving en/of van het uit de pacht nemen van gronden.

Op kaart 4 staan de percelen aangegeven die met voorrang in eigendom ver- worven en/of uit de pacht genomen dienen te worden. Dit betreffen o.a. de percelen waarin de nieuwe loop van de strijper Aa moet worden gegraven. Deze loop dient gereed te zijn voordat een begin wordt gemaakt met de norma- lisatie van de beek tussen Leenderstrijp en Leende. Eventueel is het dan mo- gelijk om waterorganismen van hieruit naar de nieuwe loop over te brengen.

Verder hebben ook de jonge ontginningsgronden voorrang die grenzen aan en afwateren naar het Soerendonkse Goor, Goorsche Putten en Strijperheg. Deze percelen liggen op de gradiënt en dienen zo spoedig mogelijk verschraald te worden. Van de overige gronden verdient het aanbeveling om de hooggelegen percelen eerder uit de pacht te nemen dan de laaggelegen percelen en de boven- stroomse eerder dan de benedenstroomse percelen.

Richtlijnen voor het beheer.

In het algemeen dient het beheer gericht te zijn op het handhaven of ver- groten van het aantal milieutypen. Zo dient o.a. de kleinschaligheid van het heggenlandschap behouden te worden, hetgeen alleen mogelijk is door het voort- zetten van de oude agrarische cultuur waaraan dit landschap zijn ontstaan te danken heeft.

Vervolgens zal het beheer van de verschillende vegetatietypen besproken worden.

Droge heidevelden.

Bij het beheer hiervan kan men aansluiten bij dat van de aangrenzende Grote Heide. Omvorming van de hoger gelegen ontginningsgronden tot heide kan gebeuren door deze te diepploegen of de cultuurlaag te verwijderen. Ook is het wellicht mogelijk door akkers gewoon braak te laten liggen. Om de ontwikkeling naar heide te bespoedigen kan men struikheide inzaaien.

Vochtige tot natte heidevelden met vennen.

Momenteel komt dit vegetatietype nog maar sporadisch in het reservaat voor. Hier dient men voorlopig niets te doen. In het algemeen zal men in dit vegetatietype de volgende beheersmaatregelen moeten nemen; plaatselijk afplaggen (bij kleine oppervlakten tegelijk) om geschikte milieu's voor bepaalde vegetatietypen (o.a. de snavelbiesgemeenschap of Rhynchosporium) te scheppen en maaien of kappen van gagelstruweel of berkenopslag waar dit nodig is om bepaalde vegetaties te handhaven. Beweiding door schapen wordt afgeraden daar hierdoor de vegetatie de kans loopt te veel vertrapt en geëutrofiëerd te worden.

Omvorming van de lager gelegen ontginningsgronden tot vochtige heide kan plaatsvinden door diepploegen of door afgraven en afvoeren van de cultuurlaag, zonodig gevolgd door inzaai van struik- en dopheide.

Het lijkt gewenst om voor het diepploegen of afgraven deze gronden eerst enige jaren te verschrallen (door maaien en afvoeren zonder bemesting) opdat de meeste voedingsstoffen dan kunnen wegspoelen. Dit geldt ook voor plaatsen waar vennen gecreëerd zullen worden. Het verdient sterke aanbeveling om binnen korte tijd op kleine schaal enige omvormingsexperimenten op te zetten.

Indien op de nieuw ontstane vochtige heide of langs de oevers van pas gegraven vennen veel pitrus (*Juncus effusus*) zal opgroeien dient men deze in de eerste jaren te maaien.

Schraallanden.

Dit vegetatietype komt op het ogenblik niet in het gebied voor, alle graslanden zijn daar bemest. Omvorming tot schraalland kan verkregen worden door te blijven maaien (de eerste tijd 2x per jaar; op den duur is 1x per jaar voldoende) en niet meer te bemesten. In de toekomst kunnen ook enige percelen schraalland (op niet te natte gronden) extensief beweid worden, doch beweiding is ongeschikt om snel een verschralling te bereiken.

Binnen het heggelandschap dienen mettertijd, wanneer de begrenzing van het reservaat definitief is, een aantal graslandpercelen geselecteerd te worden voor verschralling. De rest van het grasland kan daar als bemest hooi- of weiland gehandhaafd blijven.

Moerasvegetaties.

Om moerasvegetaties te kunnen laten voortbestaan zal men periodiek door uitgraven of uitbaggeren weer nieuwe milieu's (open water) moeten scheppen. Voorlopig lijkt het echter het beste om nog geen beheersmaatregelen te treffen en eerst af te wachten hoe deze vegetaties zich ontwikkelen nadat de rioolbeek gezuiverd is en in het gebied na de ruilverkaveling een nieuw hydrologisch evenwicht is ingetreden.

Loofbossen.

De loofbossen in dit gebied zijn vrijwel uitsluitend broekbossen met plaatselijk wat vochtig eiken-berkenbos. Ofschoon een groot deel vroeger als hakhout geëxploiteerd werd is dit op de meeste plaatsen sinds lang niet meer het geval. Hierom, en om de reden dat voortzetting van de hakhoutcultuur in deze bossen waarschijnlijk weinig zal bijdragen tot vergroting van de natuurlijke rijkdom, lijkt het het beste om een natuurlijke ontwikkeling te laten plaatsvinden. Bovendien kunnen hierdoor belangrijke wetenschappelijke gegevens verkregen worden over de successie en de verjonging. Waar plaatselijk populieren geplant zijn dienen deze mettertijd verwijderd te worden. Er hoeft niets voor in de plaats geplant te worden daar de van nature er thuis horende houtsoorten zich zelf wel zullen vestigen. Het planten van populieren wordt sterk afgeraden omdat de boskruidenflora hieronder niet tot ontwikkeling komt, respectievelijk verdwijnt.

Betreffende in het beekdal te creëren bossen wordt geadviseerd niets te planten, doch op de daarvoor bestemde plaatsen een spontane vegetatie-ontwikkeling te laten plaatsvinden. Diverse waarnemingen in het gebied, o.a. in enkele verwaarloosde percelen in het ontgonnen Goor, toonden aan dat aan hun lot overgelaten gronden zeer snel met broekbos begroeid raken.

Naaldbossen.

In het zuiden van het reservaat is een complex naaldbos aanwezig. Dit kan voorlopig het beste gehandhaafd blijven. O.a. zijn hier mogelijkheden om op beperkte schaal milieu-experimenten te verrichten bijv. het creëren van een geschikt milieu voor rondbladig wintergroen (*Pyrola rotundifolia*).

Akkers.

In het jonge ontginningslandschap zullen alle akkers omgevormd worden. In het heggenlandschap dienen enige akkers als onkruidakkers in cultuur te blijven. Indien mogelijk kan op de overige akkers het huidige landbouwkundige beheer voortgezet worden. Indien dit, ten gevolge van de kleinschaligheid, niet meer kan, zijn er voor deze percelen de volgende mogelijkheden:

Ook als onkruidakker in gebruik nemen.

- tot grasland omvormen (dit betekent een terugkeer naar het vroegere landschap waarin slechts weinig akkers en veel meer graslanden voorkwamen dan tegenwoordig.)
- aan hun lot overlaten op plaatsen waar het uit landschappelijk of veldbiologisch oogpunt gewenst is om bos tot ontwikkeling te laten komen.

Legenda van de kaarten 1, 2 en 3.

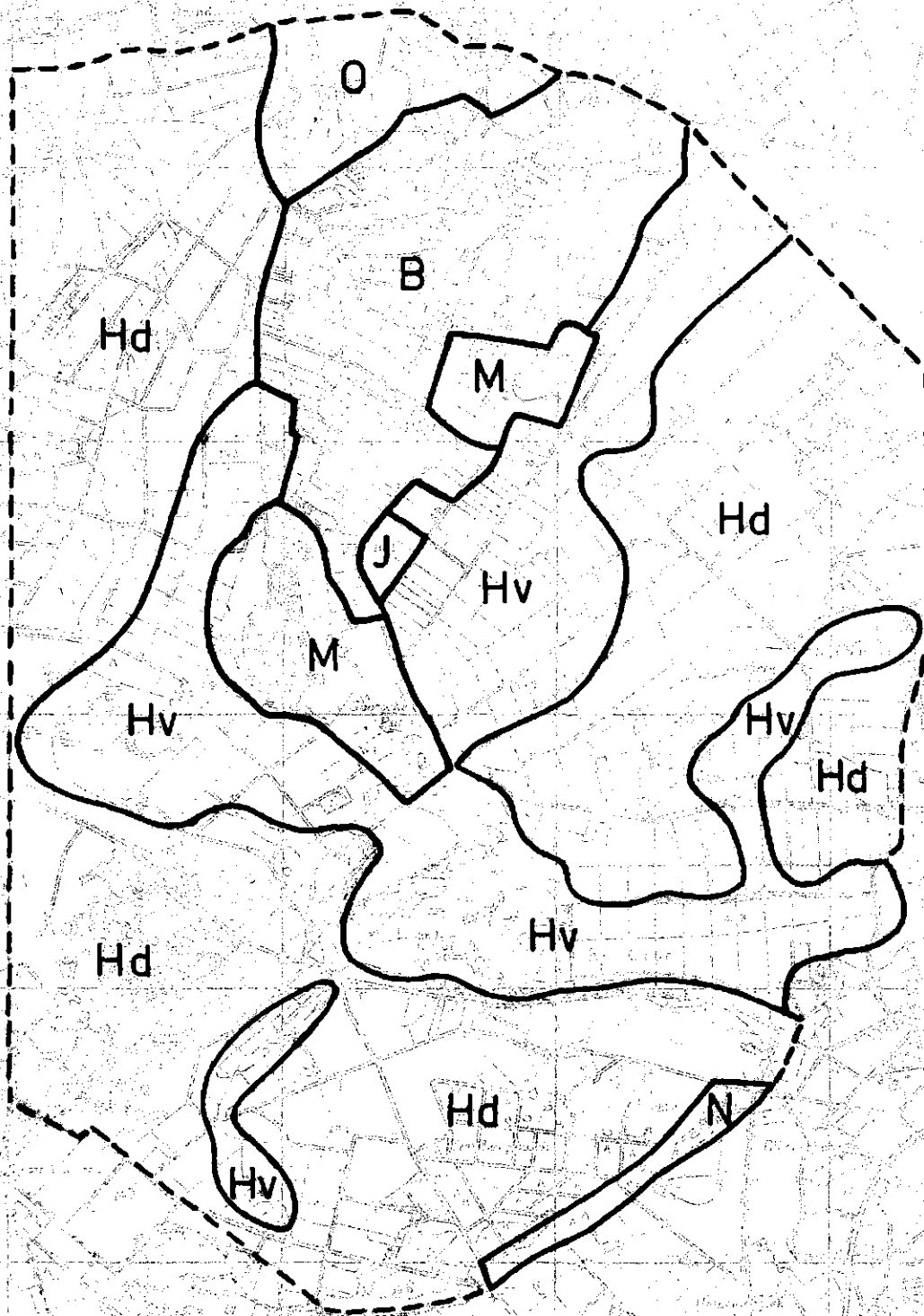
Hd	=	droge heide.
Hv	=	vochtige heide, vaak met vennen.
M	=	broekbossen en voedselrijke moerasvegetaties met plaatselijk open water.
B	=	beekdal-heggenlandschap.
O	=	oude ontginningslandschap (hoger gelegen oude bouwlanden).
J	=	jonge ontginningslandschap.
N	=	naaldbos.

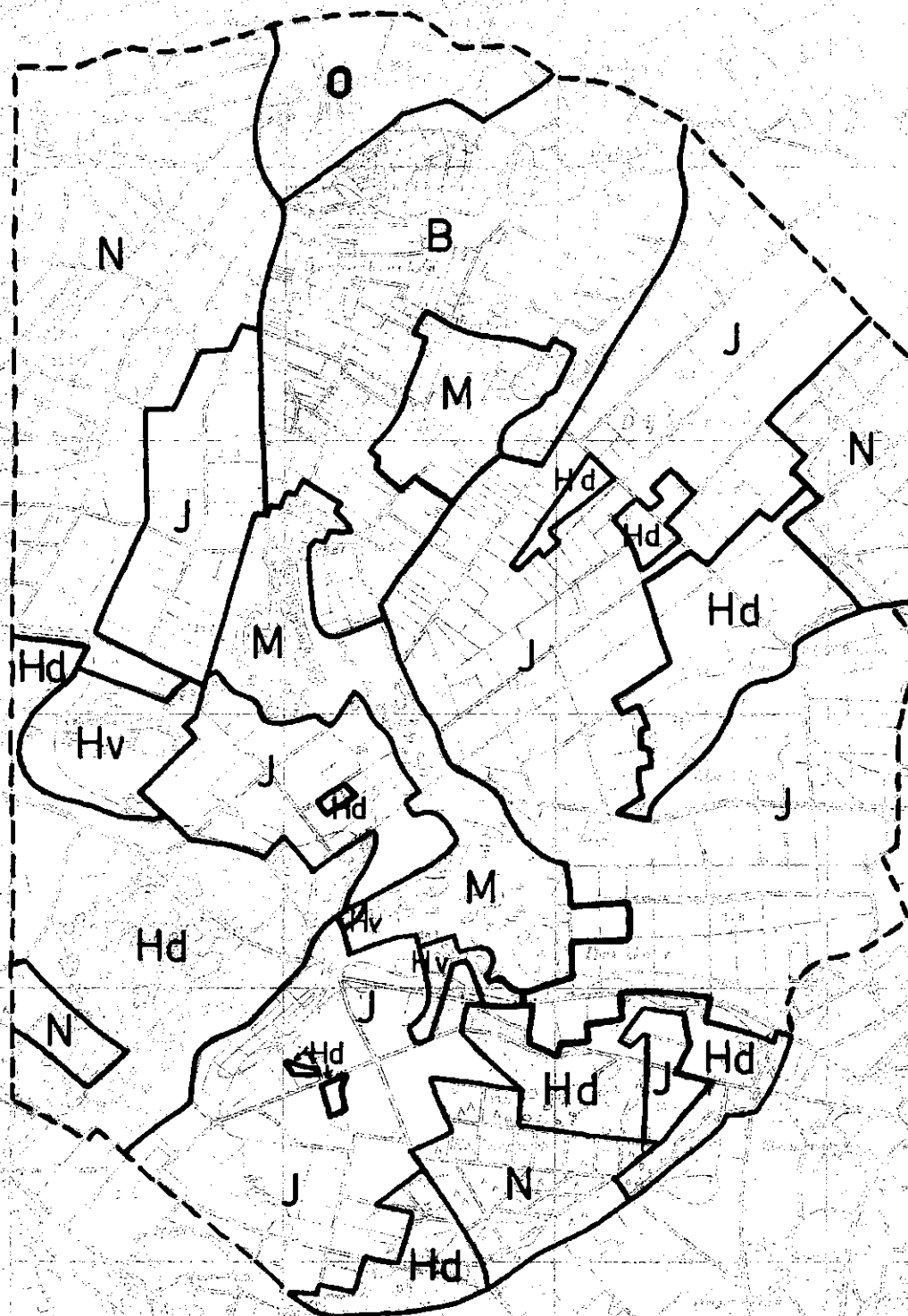
Alleen op kaart 3:

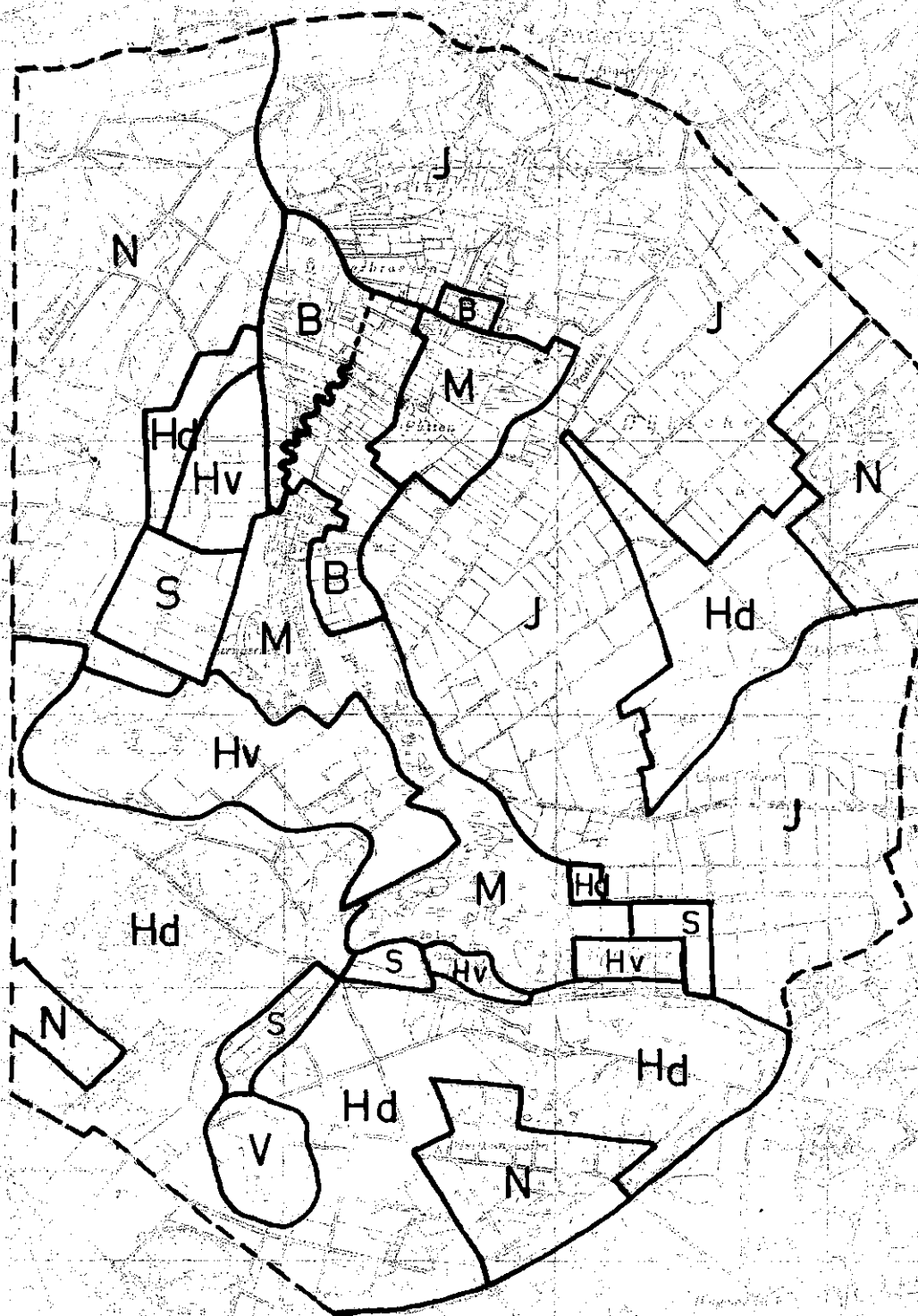
S	=	schrallanden
V	=	vloeiweiden
---	=	nieuw te graven bovenloop van Strijper Aa met meanders.

Legenda van kaart 4.

—————	grens van het natuurreservaat volgens het rapport voor de ruilverkaveling Strijper Aa - Budel.
-----	gewenste uitbreidingen van het reservaat, genummerd (I - VII) in volgorde van belangrijkheid.
1. percelen in het reservaat (inclusief voorgestelde uitbreidingen) die het eerst in aanmerking komen om in eigendom verworven en/of uit de pacht genomen dienen te worden.
 2. percelen die daarna met voorrang dienen te worden verworven en/of uit de pacht dienen te worden genomen.

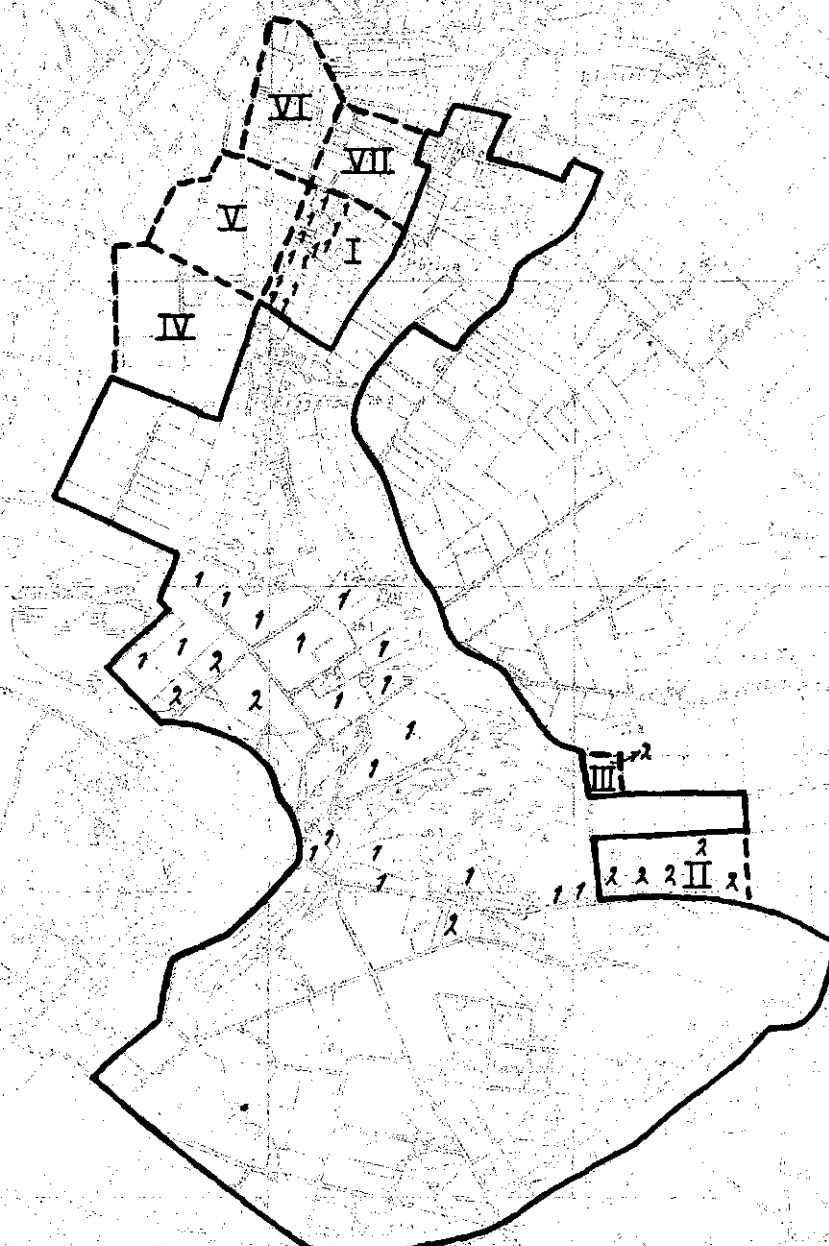

BEGRENZING VAN HET RESERVAAT EN GEWENSTE UITBREIDINGEN

kaart 4

top. kaartbl. 57 E
1:25000

RIVON

